

RESTRUKTURIRANJE REGIONALNE EKONOMIJE I STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA

Teskera, Filip

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:383867>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-10**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni preddiplomski studij, Ekonomska politika i regionalni razvitak

Filip Teskera

**RESTRUKTURIRANJE REGIONALNE EKONOMIJE I
STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA**

Završni rad iz kolegija Regionalna ekonomija

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni preddiplomski studij, Ekonomska politika i regionalni razvitak

Filip Teskera

**RESTRUKTURIRANJE REGIONALNE EKONOMIJE I
STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA**

Završni rad iz kolegija Regionalna ekonomija

Student: Filip Teskera

JMBAG: 0010226442

e-mail: tesilip26@gmail.com

Mentor: izv. prof.dr.sc. Nataša Drvenkar

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Undergraduate Study, Economic policy and regional development

Filip Teskera

**RESTRUCTURING OF REGIONAL ECONOMY AND
REGIONAL DEVELOPMENT STRATEGY**

Final paper

Osijek, 2021.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Filip Teskera

JMBAG: 0010226442

OIB: 69041301124

e-mail za kontakt: tesfilip26@gmail.com

Naziv studija: Ekonomska politika i regionalni razvoj

Naslov rada: Rekonstruiranje regionalne ekonomije i strategija regionalnog razvoja

Mentor/mentorica diplomskog rada: Izv.prof.dr.sc. Nataša Drvenkar

U Osijeku, 9. rujna 2021. godine

Potpis

Sažetak i ključne riječi

Prilikom restrukturiranja regionalne ekonomije i definiranja strategije regionalnog razvoja ključnu ulogu nosi regionalna politika koja određuje smjer kretanja države ka razvoju ili, ne rijetko i stagnaciji. Regionalnom se politikom utječe na stupanj ekonomskog rasta i razvoja na regionalnoj razini koja se, primjerice u slučaju Republike Hrvatske, najčešće odnosi na općine, županije, gradove ili druga ciljana područja poput otoka, ratom zahvaćenih područja, i svakako slabije razvijenih dijelova poput Slavonije, Baranje i Srijema, a čiji su izvori poput inovacija, radne snage i akumulacije kapitala u direktnoj vezi sa smjerom regionalne politike. To je bitno jer je ona ujedno i investicijska politika čija su sredstva namijenjena investiranju u infrastrukturu, ljude i tehnologiju putem kojih se ostvaruje ravnomjeran razvoj regija, a to, u konačnici, utječe na dugoročno održiv ekonomski rast. Prilikom provođenja regionalne politike i utvrđivanja stupnja razvoja ekonomskog rasta potrebne su kontinuirane analize i komparacije s ostalim regijama kako bi se identificirala područja slabije razvijenosti te alocirala dodatna financijska sredstva zbog konvergencije regija. Najrelevantnija mjera prilikom provođenja analize jest, još uvijek, bruto domaći proizvod po glavi stanovnika jer on prikazuje stupanj efikasnosti lokalne i regionalne (odnosno nacionalne) ekonomije, ali i životnog standarda odnosno „financijske snage“ poduzetnika i građana pojedine regije. U kontekstu Europske unije, regionalna politika poznatija pod pojmom kohezijska politika odnosi se na socijalnu, ekonomsku i teritorijalnu koheziju koja se manifestira na konvergenciju regija, a regionalna se politika financira putem Europskih strukturnih i investicijskih fondova. Pri tome, ističe se Europski fond za regionalni razvoj kao vodeći instrument putem kojeg se postiže konvergencija. Svaka država članica Europske unije ima zadatak napisati i usvojiti strategiju regionalnog razvoja u okvirima kohezijske politike koja se odnosi na ravnomjeran razvoj svih regija u sklopu Europske unije. Strateški je pristup nužan kako bi se točno odredio smjer razvoja pojedine regije (vizija-misija-ciljevi), a financijska pomoć usmjerila u prioriteta sredstva i time polučio najbolji mogući učinak po gospodarsku snagu regije.

Ključne riječi: regionalna politika, ekonomski rast, strategija regionalnog razvoja, Europska unija, NUTS klasifikacija

Abstract and keywords

During the reconstruction of regional economics and defining regional development strategies, regional politics plays a critical role which determines a state's direction towards development or underdevelopment. Regional politics influence economic growth and development of innovations, workforce, and accumulation of capital. At the same time, regional politics is an investment politics for investing in infrastructure, people, and technology and manifests on long-term sustainable economic development. During the conduction of regional politics and economic growth, continuous analysis and comparison with other regions are required to identify less developed areas and allocate additional financial means to achieve convergence of regions. The most relevant measure during the conduction of analysis is gross domestic product per capita because it shows a degree of the financial strength of the citizens of a particular region. In the context of the European Union, cohesion policy refers to social, economic, and territorial cohesion, which manifests itself in the convergence of regions. Regional politics is financed directly from European Structural and Investment Funds, where is European Regional Development Fund prominent as the main instrument to achieve convergence. Therefore, every member state of the European Union is obligated to construct the regional development strategy in terms of cohesive policy, which refers to a balanced development of all regions within the European Union.

Keywords: regional politics, economic growth, a strategy of regional development, European Union, NUTS classification

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	3
2.1. Predmet istraživanja	3
2.2. Metode istraživanja.....	3
2.3. Hipoteza rada.....	3
2.4. Struktura rada.....	3
3. Ekonomski rast i razvoj	4
3.1. Izvori ekonomskog rasta.....	4
3.2. Mjerenje ekonomskog rasta	5
3.3. Ograničenja dugoročno održivog ekonomskog rasta	6
3.4. Primjer uspješne prakse u kontekstu hrvatskih županija.....	7
3.5. Primjer uspješne prakse u Europskoj uniji.....	8
3.6. Ograničenja i pozicija Republike Hrvatske.....	9
3.7. Uloga te svrha prelijevanja znanja i iskustva u regionalnom razvoju	13
3.8. Konvergencija regija.....	14
3.9. Rekonstruiranje regionalne politike Europske unije kroz povijest.....	14
4. Institucionalni okvir regionalne i inovacijske politike Europske unije	16
4.1. Pojam politike regionalnog razvoja.....	16
4.2. Ciljevi politike regionalnog razvoja.....	16
4.3. Instrumenti regionalnog razvoja	17
4.4. Indeks razvijenosti	18
4.5. Klasifikacija NUTS regija	20
4.1. Stara klasifikacija NUTS regija u Republici Hrvatskoj	21
4.2. Nova klasifikacija NUTS regija u Republici Hrvatskoj	22
5. Regionalni razvoj i strateški okvir Republike Hrvatske	23

5.1. Nacionalna razvojna strategija	24
5.1. Uloga institucija u regionalnom razvoju	25
5.2. Analiza razvijenosti Osječko-baranjske županije u okvirima regionalne politike	26
5.3. Analiza razvijenosti najbogatije i najsiromašnije regije Osječko-baranjske županije	27
5.4. Usporedba gospodarskih pokazatelja.....	28
6. Prije zaključka	29
7. Zaključak.....	31
Literatura	32
Popis tablica	35
Popis slika.....	35

1. Uvod

Regionalna je ekonomija relativno mlada ekonomska znanost koja se počela izučavati sredinom dvadesetog stoljeća. Može se tvrditi kako je tijekom kratkog vremena doživjela vrlo brz razvoj, te danas predstavlja jednu od glavnih odrednica razvoja društvenog blagostanja pojedinih zemalja i njezinih regija, a prije svega prostornog i infrastrukturnog aspekta koji se razlikuje kroz pojedine regije - kako u Republici Hrvatskoj, tako u ostatku Europe i svijeta. Regionalna je ekonomija važna sastavnica nacionalne ekonomije jer generira razvoj i konvergenciju, odnosno ujednačenje razvoja regija kojem nacionalne vlasti teže. Poznato je kako je ekonomija znanost koja proučava na koji način društva koriste oskudne resurse i kako ih raspoređuju, stoga bi se regionalna ekonomija mogla definirati kao grana ekonomske i društvene znanosti koja se bavi prostornom distribucijom te alokacijom aktivnosti i resursa koji su usko povezani s ekonomskim blagostanjem. Ono se izražava najčešće u materijalnom bogatstvu pojedinca što predstavlja užu smisao i bogatstvu regije u širem smislu, a uključuje opće kretanje stanovništva, bruto domaći proizvod, prosječni prihod po stanovniku, prosječnu starost stanovništva, lokalne cijene i ostalo.

Strategija regionalnog razvoja u direktnoj je vezi s regionalnom ekonomijom budući da je u strategiji točno definiran plan razvoja regija, te politike pomoću kojih će se regije u okvirima države razvijati. Stoga, vrlo je važno analizirati stupanj dosegnutog razvoja regije i njezine razvojne mogućnosti te to formulirati kroz strategiju regionalnog razvoja na detaljan i precizan način. Ključnu ulogu u procesu ostvarivanja regionalnog ekonomskog rasta i razvoja ima konzistentno upravljanje te prepoznavanje odrednica i smjera regionalne politike. Regionalna se ekonomija oblikuje prema modalitetu koji prije svega treba težiti održivosti kako bi valjano funkcionirao, a takav modalitet obuhvaća niz različitih aktera, ograničenja, instrumenata koji se vrednuju i prihvaćaju ili reformiraju prema dobivenim rezultatima - bili oni pozitivni ili negativni.

Važno je napomenuti kako je nejednak razvoj regija česta posljedica neproporcionalne i „pogrešne“ alokacije te distribucije resursa. Glavni je zadatak regionalne ekonomije analizirati i pratiti razvoj svake pojedine regije te konzistentno djelovati i u krajnjoj nuždi intervenirati različitim konzistentnim i pravovremenim mjerama kako bi se ostvario sveukupni razvoj područja što bi naposljetku dovelo do konvergencije regija i povećanja životnog i društvenog

blagostanja na lokalnoj, regionalnoj i na državnoj razini. Jedino kvalitetna i učinkovita te pravodobna i plodonosna suradnja lokalnih, regionalnih i nacionalnih aktera, odnosno *stakeholdera* rezultirat će željenim razvojem pojedinog područja. Učinkovitim i funkcionalnim provođenjem regionalnih politika ostvaruju se rezultati i s pogleda ekonomskog rasta pa tako i ekonomskog razvoja, stoga je moguće zaključiti kako ekonomski rast odražava rezultate regionalnih politika i strategije regionalnog rasta. Prilikom definiranja politika potrebno je konstruirati relevantne institucionalne okvire te redosljed i hijerarhiju provođenja.

2. Metodologija rada

U poglavlju metodologije rada nastoji se pobliže definirati restrukturiranje regionalne ekonomije i strategija regionalnog razvoja pomoću metode analize, sinteze te deskriptivne metode koje su korištene za provedbu različitih analiza te pojašnjenja dobivenih rezultata.

2.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja završnog rada je regionalna politika koja se nalazi u sinergiji sa strategijom regionalnog razvoja. S obzirom na regionalno stanje regija potrebno je konstruirati strategiju regionalnog razvoja koja će odrediti smjer i područje djelovanja regionalne politike.

2.2. Metode istraživanja

Prilikom provođenja istraživanja te identificiranja ključnih pojmova i aspekata vezanih uz regionalnu politiku i strategiju regionalnog razvoja korištena je analitička metoda pomoću koje su se analizirali podaci vezani uz realno stanje i buduće tendencije smjera regionalne politike. Nakon analiziranja podataka, deskriptivnom se metodom nastoje opisati rezultati analiziranih informacija, podataka i procesa. Metodom sinteze se nastoji raščlaniti glavno poglavlje na skup manjih poglavlja kako bi se što preciznije nastojali objasniti različiti aspekti koji utječu na predmet istraživanja.

2.3. Hipoteza rada

Prilikom pisanja završnog rada, autor je postavio jednu hipotezu:

H1: Regionalna politika pozitivno utječe na smjer razvoja države i stupanj ekonomskog blagostanja stanovništva.

2.4. Struktura rada

Završni se rad sastoji od sedam zasebnih poglavlja od koji se četiri poglavlja odnose na uvod, metodologiju, raspravu i zaključak. Preostala tri poglavlja vezana su uz ekonomski rast, institucionalni okvir regionalne i inovacijske politike Europske unije te regionalni razvoj i strateški okvir Republike Hrvatske. U navedenim poglavljima teorijski se obradila zadana tema, a također su prikazana i analizirana pojedina prethodna istraživanja.

3. Ekonomski rast i razvoj

Ekonomski je rast vrlo kompleksan proces koji obuhvaća niz politika, strategija i institucija koje sudjeluju u njegovu provođenju, a odražava na stupanj blagostanja građana pojedine države. Prema Cornwall-u (2018.) ekonomski je rast proces kojim se bogatstvo nacije povećava s vremenom. Iako se izraz često koristi u raspravama o kratkoročnim ekonomskim rezultatima, u kontekstu ekonomske teorije općenito se odnosi na povećanje bogatstva tijekom duljeg razdoblja. Za ekonomski rast iz dugoročne perspektive smatra se povećanje potencijalne proizvodnje zemlje, širenje ekonomskih kapaciteta privrede, povećanje granica proizvodnih mogućnosti te povećanje agregatne ponude neke zemlje. Prema Borozan (2016.), ekonomski se rast može definirati iz dugoročne i kratkoročne perspektive. Što se tiče ekonomskog rasta u kratkoročnom razdoblju, fokus je na povećanju vrijednosti finalne proizvodnje nacionalne privrede tijekom promatranog razdoblja. Ekonomski rast može biti ekstenzivni, što znači da je rast zapravo porast jednog ili više proizvodnih čimbenika odnosno porast resursa, dok s druge strane može biti intenzivni gdje se generira efikasnije i efektivnije korištenje postojećih resursa, a glavnu ulogu u takvom procesu nose tehnološke inovacije. Važno je napomenuti kako se ekonomski rast mjeri bruto domaćim proizvodom.

Kako navodi Borozan (2016.), ekonomski se razvoj definira pojmom povećanja ljudskog blagostanja što bi značilo da je razvoj zapravo širi pojam od rasta. Ekonomski je razvoj obilježen kao multidimenzionalan proces te uključuje promjene u društvu i stavovima. Razvojem se nastoji ubrzati rast, smanjiti nejednakost te iskorijeniti siromaštvo. Kako navodi Romer (2018.) do ekonomskog rasta dolazi kad god ljudi uzmu resurse i preurede ih na vrijednije načine. Ljudska nas povijest uči da gospodarski rast proizlazi iz boljih recepata, a ne samo iz koristeći više sirovina.

3.1. Izvori ekonomskog rasta

Obilježje temeljnog izvora ekonomskog rasta pripada tehnologiji i njenim inovacijama koje su nositelj učinkovitosti i produktivnosti prilikom proizvodnje u procesu društvene reprodukcije.

Tehnološkim inovacijama ubrzava se proces same reprodukcije te povećava kvaliteta i korisnost proizvedenih stvari. Jedna od glavnih implikacija tehnološke inovacije jest svakako smanjenje rashoda što se u krajnjoj liniji manifestira na dobit. „Razumljivo je da značajan i održivi gospodarski rast može osigurati samo kontinuirani tehnološki napredak, što se vidi iz poznatih matematičkih izraza za stopu rasta domaćeg proizvoda po stanovniku“ (Ćosić i Fabac, 2001.).

Sljedeći izvor rasta jest kapital, ali ne isključivo kapital u financijskom kontekstu, već fizički kapital koji nosi obilježje stvari, odnosno strojeva, alata, računala te drugih oblika kojima se ostvaruje proizvodnja. Za ekonomski rast u kontekstu aspekta kapitala potrebno je kontinuirano akumulirati kapital što bi značilo konstantno ulagati u strojeve i opremu koji pridonose ostvarenju efikasnije i efektivnije proizvodnje.

Sljedeći element izvora rasta jest radna snaga jer bez radne snage koja će upotrijebiti takav kapital ne bi bilo moguće provoditi proces proizvodnje te je on zapravo mrtvi kapital. Važno je istaknuti konstantno obrazovanje radne snage kako bi se učinkovito i djelotvorno te svrsishodno mogao koristiti kapital osobito zato jer ljudi žive u svijetu gdje su promjene svakodnevno sveprisutne i važna je sposobnost samo prilagođavanja.

3.2. Mjerenje ekonomskog rasta

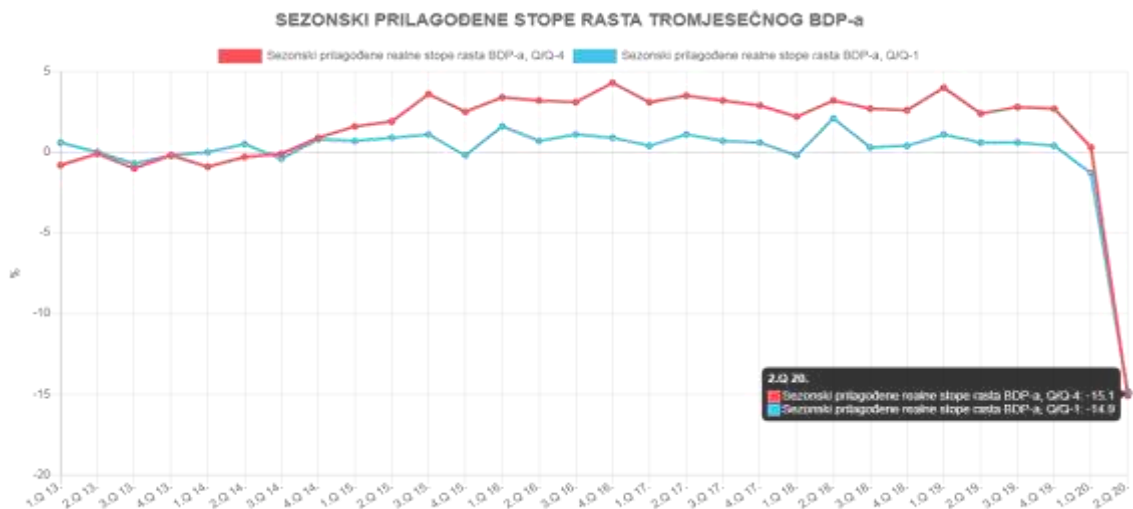
Prilikom ekonomskog rasta potrebno je kontinuirano praćenje njegovih ishoda. Mjerenje ishoda ekonomskog rasta promatramo životni standard stanovnika određene države te kroz određeni vremenski interval pratimo njegovo kretanje, odnosno rast ili pad. Prilikom komparativne usporedbe ekonomskog rasta u odnos se stavlja najčešće jedna država u odnosu na druge države te se analizira njezin položaj. Kako navodi Kunac (2016.) glavna i uobičajena mjera prilikom mjerenja ekonomskog rasta jest bruto domaći proizvod, odnosno stopa promjene bruto domaćeg proizvoda, malo preciznija mjera jest bruto domaći proizvod po glavi stanovnika. Bruto domaći proizvod predstavlja ukupnu vrijednost finalnih proizvoda i usluga koji su proizvedeni u promatranom gospodarstvu određenog područja tijekom nekog vremenskog intervala, odnosno najčešće tijekom jedne godine. Bruto domaći proizvod se prilikom mjerenja može iskazati u ukupnom iznosu ili *per capita*, odnosno po glavi stanovnika, u pojmovima stope promjene, u nominalnim terminima, u realnim terminima ili u različitoj valuti. Ekonomski rast se mjeri stavljanjem u odnos bruto domaćeg proizvoda prema broju stanovnika određene države, a prikazuje se kao bruto domaći proizvod po glavi stanovnika. Važno je istaknuti kako BDP ne obuhvaća vrijednost intermedijarnih dobara, odnosno dobara koja se upotrebljavaju kao sirovine niti obuhvaća transfere plaćanja te se tu nalazi njegova najveća nepotpunost, stoga se može zaključiti da nije idealna mjera, ali je najbolja poznata mjera prilikom utvrđivanja ekonomskog rasta. Prilikom mjerenja rasta promatra se i povećanje životnog standarda po glavi stanovnika na način da se BDP uspoređuje s prošlim razdobljima, stoga BDP po stanovniku jest vjerodostojnija mjera od samog BDP-a, ali i dalje nije idealna. Sljedeća mjera kako navodi Borozan (2016.) kojom se može izraziti i komparativno uspoređivati ekonomski rast promatrane regije ili države je GEM indeks, odnosno *Global Entrepreneurship Monitor* kojim

se mjeri poduzetnička aktivnost između zemalja te se nastoji ustanoviti povezanost između poduzetničkih aktivnosti i ekonomskog rasta (Borozan, 2016.).

3.3. Ograničenja dugoročno održivog ekonomskog rasta

Brojne su prepreke s kojima se države suočavaju prilikom provođenja dugoročno održivog ekonomskog rasta. Ograničenja se mogu pronaći na svim razinama upravljanje, odnosno na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Važnu ulogu u reduciranju ograničenja nose regionalne politike nacionalne razine koje predlažu vlade određenih država jer se njihova učinkovitost manifestira na regionalne pa potom i na lokalne razine. Stoga politike koje konstruira vlada prije svega moraju biti konzistentne i učinkovite. Glavna ograničenja dugoročno održivog ekonomskog rasta su: učestale migracije i opće kretanje stanovništva, osobito na području Europske unije zbog čestih odlazaka intelektualno sposobne radne snage iz matične zemlje u inozemstvo radi boljeg i kvalitetnijeg životnog standarda, tržište rada, odnosno stopa nezaposlenosti koju je bitno reducirati na minimalnu razinu, investicije javnog sektora koje će poboljšati infrastrukturu, stopa obrazovanosti stanovništva, demografija prilikom koje je u Republici Hrvatskoj prisutan negativan migracijski saldo te je veći omjer stope umrlih u odnosu na stopu rođenih ljudi, pad bruto domaćeg proizvoda uslijed pandemije COVID-19 na svim nacionalnim razinama, a naposljetku i na svjetskoj razini. Sukladno tomu mnoge svjetske države osjećat će posljedice godinama unaprijed, no važno se vratiti na put oporavka pa zatim i ubrzanog rasta. Grafikonom 1 prikazan je pad BDP-a uzrokovan pandemijom COVID-19 u Republici Hrvatskoj.

Slika 1 Pad BDP-a uzrokovan pandemijom COVID-19

Izvor: autor preuzeo grafički prikaz iz: Državni zavod za statistiku, 2020.

Slika 1 prikazuje kako je pad BDP-a djelovao na štrb ekonomskog rasta, stoga je vidljiv značajan pad bruto domaćeg proizvoda u drugom kvartalu 2020. godine, odnosno u razdoblju početka pandemije što je svakako svelo ekonomski rast na najmanji mogući stupanj jer su poduzetničke aktivnosti bile na vrlo niskoj razini, a samim time rastao je i javni dug.

Nedovoljna novčana ulaganja u istraživanje i razvoj svakako su jedno od ograničenja jer je svjetski trend održivi razvoj, a jedna od odrednica održivog razvoja jesu i inovacije prilikom koje se treba pronaći način učinkovitijeg korištenja postojećih resursa, stoga je važno potaknuti nacionalne privrede i javni sektor kako bi većom alokacijom sredstava potaknule institute za istraživanje i razvoj koji bi na kraju generirali povećan stupanj inovativnosti što bi direktno utjecalo na ekonomski rast. Važna je i monetarna politika koju provode centralne banke država, a koja tendira niskim stopama inflacije koje bi trebale biti u skladu sa stopama inflacije većine europskih pa i svjetskih zemalja. Financijska i ekonomska kriza koja je zahvatila svijet 2008. godine manifestirala se i na Republiku Hrvatsku prvotno kroz zaustavljanje ekonomskog i gospodarskog rasta, smanjenju proizvodnje i naposljetku padom bruto domaćeg proizvoda (Benolić, 2012.).

3.4. Primjer uspješne prakse u kontekstu hrvatskih županija

Uzimajući u obzir sva ograničenja i izvore ekonomskog rasta, u radu će se prikazati vrijednosti u kontekstu bruto domaćeg proizvoda u svim županijama Republike Hrvatske tijekom 2018. godine.

Tablica 1 BDP hrvatskih županija

Županije Republike Hrvatske	BDP po stanovniku
Grad Zagreb	170.882
Zagrebačka	73.113
Krapinsko-zagorska	59.627
Varaždinska	82.062
Koprivničko-križevačka	65.586
Međimurska	77.567
Bjelovarsko-bilogorska	60.126
Virovitičko-podravska	49.131
Požeško-slavonska	49.846
Brodsko-posavska	49.748

Osječko-baranjska	65.382
Vukovarsko-srijemska	50.673
Karlovačka	62.503
Sisačko-moslavačka	59.241
Primorsko-goranska	111.413
Ličko-senjska	66.848
Zadarska	81.338
Šibensko-kninska	73.132
Splitsko-dalmatinska	72.554
Istarska	117.231
Dubrovačko-neretvanska	99.968

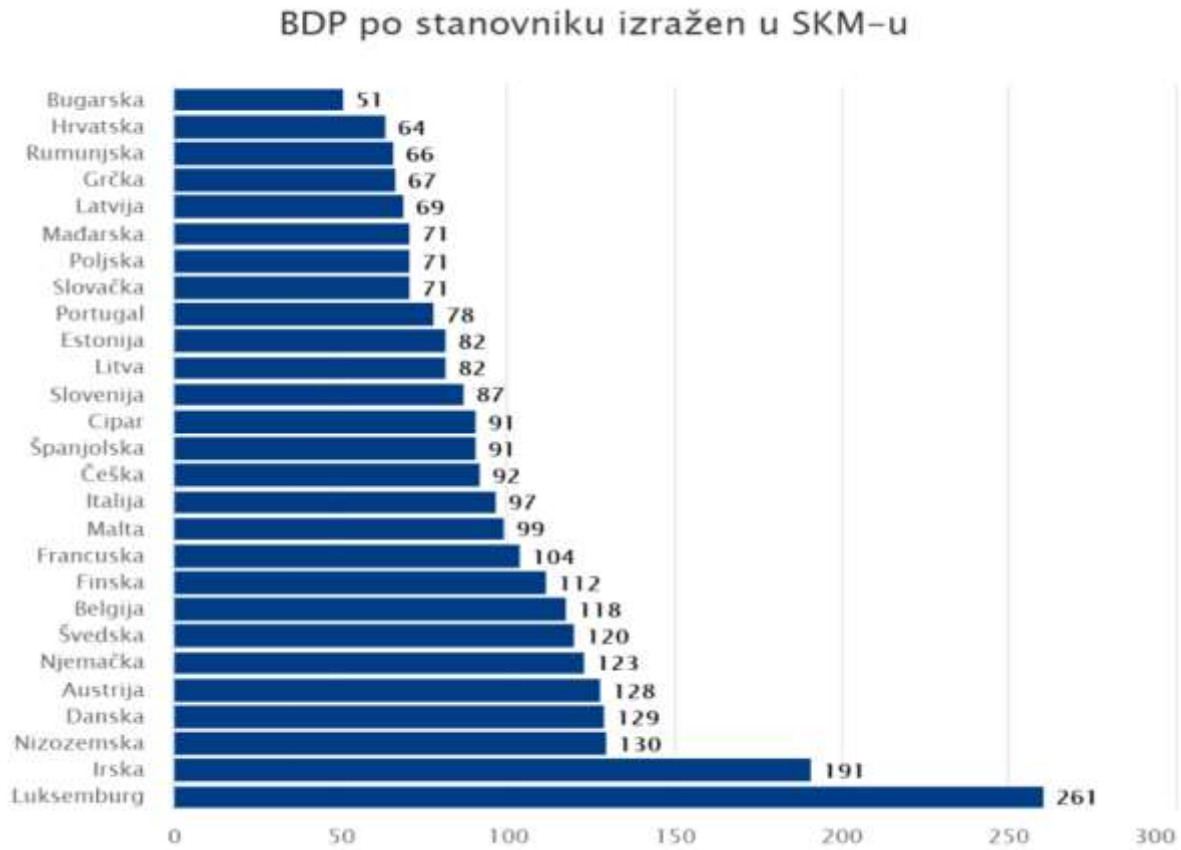
Izvor: autor prema: Državni zavod za statistiku, 2018.

Iz tablice 1 može se uvidjeti kako najveći BDP po stanovniku zauzima grad Zagreb, a on iznosi 170.882 hrvatske kune. Takav rezultat je i očekivan budući da je grad Zagreb glavni grad Republike Hrvatske te u njemu stanuje i najviše žitelja. Najlošiji BDP po stanovniku zauzima Virovitičko podravska županija, a on iznosi 49.131 hrvatsku kunu. Može se uočiti kako je raspodjela dohotka po stanovniku na visokom stupnju diverzificiranosti. Sukladno tomu uočljiv je i vrlo visok stupanj divergencija hrvatskih županija. Ipak, može se reći kako je nerazvijenost moguće sagledati u kontekstu potencijala budući da je upravo regionalna politika EU (a time ujedno i ona Republike Hrvatske) usmjerena na razvoj „nerazvijenih“ Bitno je naglasiti kako se regija može konvergirati samo u proporcionalnu alokaciju i distribuciju novčanih sredstava, s naglaskom na sposoban i obrazovan ljudski kapital koji će provesti istu.

3.5. Primjer uspješne prakse u Europskoj uniji

Nakon što je u radu objašnjen bruto domaći proizvod kojim se mjeri ekonomski rast, prikazat će se primjer BDP-a država članica Europske unije. Bruto domaći proizvod je izražen po glavi stanovnika prema standardu kupovne moći.

Slika 2 BDP per capita

Izvor: autor preuzeo gotovo grafičko-slikovno rješenje iz: Europska unija, 2021.

Iz slike 2 može se iščitati kako je Republika Hrvatska prema BDP-u po stanovniku kao članica Europske unije predzadnja što je definitivno poražavajući podatak, ali s druge strane potrebno je uzeti u obzir kako je Hrvatska pristupila Europskoj uniji u zadnjem valu proširenja iste. Najbolji BDP po glavi stanovnika prema standardu kupovne moći zauzima Luksemburg koja je prema klasifikaciji visoko razvijena zemlja te u svijetu kotira kao jedna od zemalja sa najvišim životnim standardom. Može se zaključiti kako zemlje s višim gospodarskim i ekonomskim rast, kao na primjer Luksemburg imaju i veći bruto domaći proizvod po glavi stanovnika. Takav podatak ukazuje na povezanost ekonomskog rasta i bruto domaćeg proizvoda.

3.6. Ograničenja i pozicija Republike Hrvatske

Ograničenja u pojmovima ekonomskog rasta su sveprisutna pa tako i u Republici Hrvatskoj. Iako je Republika Hrvatska u razdoblju od 2015. do 2020. godine ostvarila značajniji rast BDP, a samim time i ekonomski rast, vidljiva su ograničenja koja se reformama nastoje reducirati. Osim ograničenja jest u kontekstu tržišta rada gdje je stopa nezaposlenosti. Nažalost, u

Republici Hrvatskoj broj nezaposlenih se u razdoblju od 2015. do 2020. godine retrospektivno smanjivao, ali je još uvijek veći od željene razine te on u svibnju 2021. godine iznosi približno 130 000 ljudi.

Tablica 2 Broj nezaposlenih

Godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj nezaposlenih	285.906	241.560	193.967	153.542	128.650	150.824

Izvor: autor prema: Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2021.

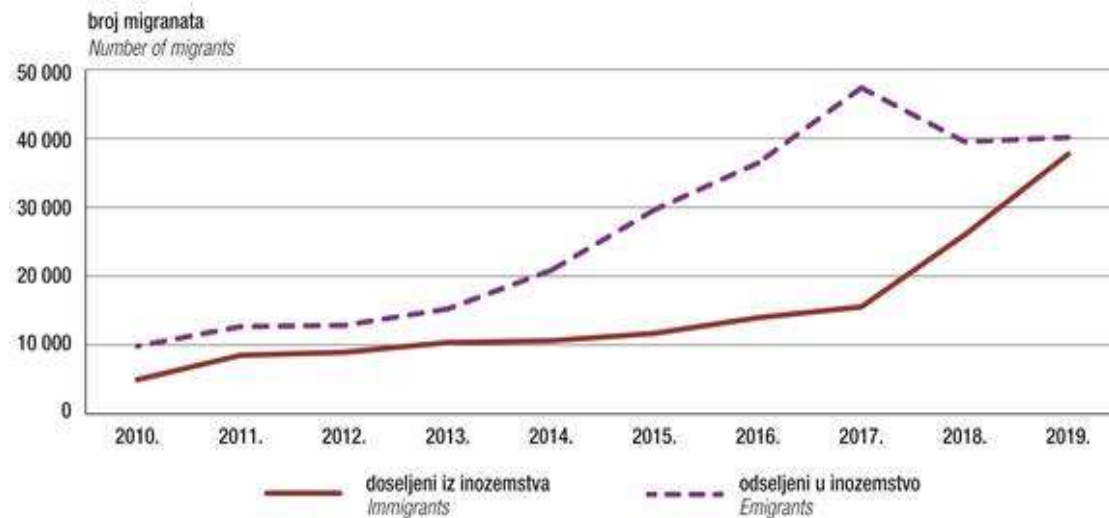
Iz tablice 2 vidljivo je kako se broj nezaposlenih tijekom godina retrospektivno smanjivao što znači kako je Republika Hrvatska stvarala nova radna mjesta te je bila na putu ekonomskog rasta sve do 2020. godine. Razlog povećanja nezaposlenih u 2020. godini jest svakako utjecaj pandemije COVID-19 na tržište rada što je smanjilo ponudu posla i ograničilo rad određenih djelatnosti što je direktno utjecalo na ekonomski rast Republike Hrvatske, odnosno ekonomski pad.

Sljedeće ograničenje jesu institucije Republike Hrvatske. Naime, ekonomskom rastu pridonose etablirane institucije koje bi trebale tendirati efikasnosti i funkcionalnosti. Iako su institucije prošle kroz određene reforme i dalje su od željene razine ponajprije jer se u javnom prostoru obavljaju ne prikladne transakcije koje se mogu okarakterizirati kao korupcija pa i nepotizam. Snažne institucije utječu na više razine dohotka po stanovniku jer oblikuju uvjete za investicije, tehnološki napredak i rast putem konzistentnih politika. Napredne ekonomije počivaju na snažnim institucijama kao što su vladavina prava, provedba ugovora i pravo vlasništva. Društva sa slabim ili lošim institucijama dugoročno sporije rastu, a u njima je prisutan i problem s kontinuiranim promjenama (Buterin, Olgić Draženović, Jakovac, 2018).

Svakako još jedno od ograničenja Republike Hrvatske jest i demografija. Poznat trend u Republici Hrvatskoj jest „odljev mozgova“ u kojem stručan, kvalificiran i visoko kvalificiran kadar stanovništva emigrira ili imigrira ne bi li si osigurao egzistenciju boljim životnim standardom. Stoga je otprilike u razdoblju od 2013. do 2018. godine procijenjeno kako je Republiku Hrvatsku napustilo između 200 000 i 250 žitelja općina, i gradova (Poslovni dnevnik, 2017.). Sljedećom slikom prikazan je saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom u razdoblju od 2010. do 2019. godine.

Slika 3 Saldo migracija

G-1. SALDO MIGRACIJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE S INOZEMSTVOM OD 2010. DO 2019.
NET MIGRATION OF POPULATION OF REPUBLIC OF CROATIA WITH FOREIGN COUNTRIES, 2010 – 2019

Izvor: autor preuzeo gotovo grafičko-slikovno rješenje iz: Državni zavod za statistiku, 2021.

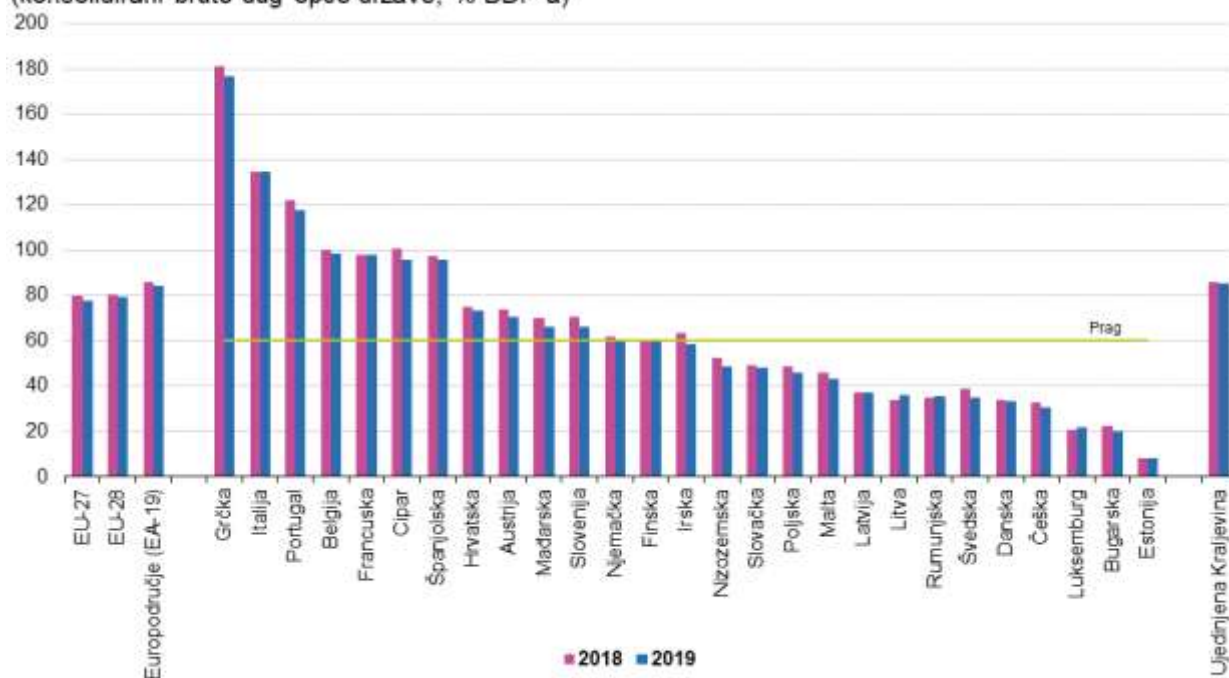
Iz slike 3 može se uočiti uzlazan trend emigracije stanovništva Republike Hrvatske u inozemstvo u razdoblju početkom 2013. godine koja predstavlja pristup Hrvatske Europskoj uniji. Sukladno tome može se zaključiti kako Hrvatska suočava sa ozbiljnim problemom egzodusa stanovništva koji se ne uspijeva kompenzirati priljevom ljudi iz inozemstva.

Svakako ograničenje ekonomskom rastu jest i javni dug opće države koji prema HNB-u (2021.) u ožujku 2021. iznosi 91,3% bruto domaćeg proizvoda, a u ožujku 2020. godine iznosi je 73,7%. Bilježi se povećanje od 17,6 postotnih bodova na godišnjoj razini. Potrebno je napomenuti da se javni dug Republike Hrvatske povećao zbog utjecaja pandemije COVID-19, ali se predviđa njegovo smanjenje u sljedećim razdobljima. Prije pandemije COVID-19 Hrvatska je bilježila smanjenje udjela javnog duga u BDP-u te je bila na dobrom putu njegova reduciranja. Prema Eurostatu (2019.) javni dug Republike Hrvatske iznosio je otprilike 78% BDP-a što još uvijek nije optimalno, ali pozitivna strana jest da je imao tendenciju smanjivanja u odnosu na 2018. godinu

Slika 4 Udio javnog duga u BDP-u zemalja članica Europske unije

Dug opće države, 2018. i 2019.

(konsolidirani bruto dug opće države, % BDP-a)

Napomena: podaci preuzeti 22.4.2020.

Izvor: Eurostat (mrežna oznaka podataka: gov_10dd_edpt1)

eurostat

Izvor: autor preuzeo gotovo grafičko-slikovno rješenje iz: Eurostat , 2019.

Slika 4 prikazuje kako javni dug Republike Hrvatske 2019. godine prelazi prag Europske unije, ali se u odnosu na 2018. godinu udio javnog duga smanjio. Jedino je odgovornim upravljanjem javnim financijama moguće očekivati smanjenje udjela javnog duga u bruto domaćem proizvodu kako bi se osigurao dugoročno održiv ekonomski rast.

Prilikom definiranja ograničenja ekonomskog rasta u kontekstu Republike Hrvatske, inovacije kotiraju kao jedna od predvodnica ekonomskom rastu. Poznato je kako su sredstva za istraživanje i razvoj neproporcionalno alocirana željenom ekonomskom rastu, stoga je vlada Republike Hrvatske osmislila strategiju poticanja inovacija sukladno napatku i trendovima Europske unije (Europa 2020) kako bi samo europsko gospodarstvo mogli konkurirati gospodarstvima poput SAD-a i Kine. Cilj strategije za poticanje inovacija jest unaprjeđenje inovacijskog sustava tako da je utvrđen način i modalitet suradnje javnog, znanstveno istraživačkog i poslovnog sektora radi razvoja novih proizvoda i usluga, poslovnih proces i tehnologije. Strategija sadrži šest ciljeva, a to su: jačanje kapaciteta za istraživanje, razvoj i inovacije u svrhu postizanja izvrsnih istraživanja i ispunjavanja potreba gospodarstva,

prevladavanje rascjepkanosti inovacijskog lanca vrijednosti i jaza između istraživačkog i poslovnog sektora, modernizacija i diversifikacija hrvatskoga gospodarstva porastom privatnih istraživanja i razvoja, unapređenje u globalnim lancima vrijednosti promocija internacionalizacije hrvatskoga gospodarstva, uspostava partnerskog odnosa po pitanju društvenih izazova te stvaranje pametnih vještina, odnosno unapređenje kvalifikacija postojeće i nove radne snage za pametnu specijalizaciju. Sukladno tome definiran je zakon o državnoj potpori za istraživačko-razvojne projekte koji uređuje zakonodavni okvir koji potiče ulaganje u istraživanje i razvoj svih subjekata u poslovnom sektoru, putem davanja poticaja za ulaganja malih i srednjih, kao i velikih poduzeća u takve tipove aktivnosti. Cilj Zakona je povećanje ulaganja privatnog sektora u istraživanje i razvoj (a u konačnici povećanje ukupnih ulaganja u RH u istraživanje i razvoj od 1,4% BDP-a do 2020.) i povećanje broja poduzetnika koji ulažu u istraživanje i razvoj te poticanje suradnje poduzetnika sa znanstvenim organizacijama na istraživačko-razvojnim projektima (Zakon HR, 2018.).

3.7. Uloga te svrha prelijevanja znanja i iskustva u regionalnom razvoju

Znanje predstavlja javno dobro, a od njegova prelijevanja imaju koristi institucije, multinacionalne kompanije, poduzetnici te svi akteri koji doprinose regionalnom razvoju. Prilikom prijenosa znanje u poduzećima posljedično rezultira rastućim prinosima koji su posljedice tehnoloških inovacija. Nadalje, konkurentska poduzeća mogu onemogućiti prelijevanje znanja prilikom direktnog kopiranja ideja. Stoga, konkurentska se poduzeća mogu osloniti na dostupno znanje koje je okarakterizirano kao javno te ga mogu koristiti kao input u procesu proizvodnje. U takvom slučaju prelijevanje znanja je u direktnoj korelaciji sa ekonomskim rastom, budući da se prelijevanjem znanja mogu generirati inovacije koje se pak manifestiraju na rast. U kontekstu ekonomskog rasta, regionalni razvoj jest bitan aspekt istoga jer se razvojem svake pojedine regije bilježi ekonomski rast na nacionalnoj razini. Bitno je naglasiti aspekt prelijevanja znanja i iskustva (*tack knowledge*) u regionalnom razvoju pomoću sveučilišta. Prilikom obrazovanja stječu se razne sposobnosti koje se mogu upotrijebiti za različito područje djelovanja. Stoga se prelijevanje znanja u regionalnom razvoju može optimalno ostvariti na sveučilišnoj razini. Prilikom konstruiranja studijskog programa bitno je voditi računa o takvoj vrsti programa koja će obuhvatiti široki i adekvatan sastav profesora i predavača konkretno povezanih sa regionalnom ekonomijom i regionalnim razvoj. Takvi će profesori usmjeriti polaznike sveučilišnog programa te im prenijeti optimalna znanja i iskustva koja će studenti poslije završetka studija primjenjivati u izabranom području djelovanja za koje

se specijalizirali pa tako i sa aspekta regionalnog razvoja. Na posljertku princip takvog modaliteta prelijevanja znanja i iskustva rezultirat će adekvatnom konstrukcijom strategije i mjera za unaprjeđenje razvoja regija.

3.8. Konvergencija regija

U kontekstu regija, vodeći se navedenom definicijom, konvergencija bi se mogla definirati kao reduciranje nerazvijenosti određenih regionalnih područja u odnosu na razvijena regionalna područja. „Konvergencija znači da se razlike između dvije ili više varijabli s vremenom smanjuju te postaju gotovo zanemarive“ (Strielkowski i Hoschle, 2013.). Važno je konstatirati kako nerazvijene regije imaju puno više prostora i mogućnosti za konvergenciju. Razlikuje se tri vrste konvergencije: nominalna konvergencija koja tendira makroekonomskoj stabilnosti, realna konvergencija koja generira rast BDP-a *per capita* i apsolutna konvergencija u kojoj regije s nižim razinama realnog BDP-a po stanovniku ostvaruju veće stope rasta koje se ne mogu pripisati drugim aspektima njihovog gospodarstva. Glavni cilj konvergencije u kontekstu Europske unije jest reduciranje nejednake razvijenosti regija na način da se pomaže regijama čiji je bruto domaći proizvod po stanovniku manji od 75% istoga u Europskoj uniji. Prema takvom modalitetu nerazvijene regije imaju mogućnost sustići one koje su na većem stupnju razvoja. Nositelj ključne uloge u procesu konvergencije jest Europski fond za regionalni razvoj pomoću kojeg države mogu alocirati novčana sredstva s ciljem modernizacije i diverzifikacije ekonomske strukture kao i generiranje održivi radnih mjesta. Područja u koja države mogu investirati sredstva su: istraživanje i tehnološki razvoj, inovacije i poduzetništvo, informacijsko društvo, okoliš, prevencija rizika, turizam, kultura, transport, energija, obrazovanje i zdravlje.

3.9. Rekonstruiranje regionalne politike Europske unije kroz povijest

Prema izvorima informacijama dostupnim na službenoj stranici Europske komisije (2021.) razaznaju se šest faza kroz čiju je povijest rekonstruirana regionalna politika s konstantnim ciljem unaprjeđenja politike koja se odnosi na regionalni razvoj europske zajednice.

Prema dostupnim informacijama prva je faza započela 1957. godine, a trajala je sve do 1987. godine. Tijekom prve faze postavljaju se temelji regionalne politike osnivanjem Europske ekonomske zajednice rimskim ugovorom. Godine 1968. osniva se Glavna uprava za regionalnu politiku koja je bila nadležna za politiku Europske unije u području regija i gradova. Važno je još istaknuti 1975. godine koja predstavlja unaprjeđenje razvoja regija u okviru Europske

ekonomske zajednice jer se osnovao Europski fond za regionalni razvoj koja je trebao dati vlastiti doprinos u ostvarenju europske socijalne, ekonomske i teritorijalne kohezije.

Druga faza zauzima vremenski interval od 1988. do 1992. godine. Bitno obilježje druge faze jest to da se strukturni fondovi uključuju u sveobuhvatnu kohezijsku politiku kojom su konstatirana ključna načela manifestirana na najsiromašnije regije, višegodišnje programiranje, strateško usmjeravanje ulaganja te uključenost regionalnih i lokalnih partnera. Potrebno je istaknuti kako je proračun u drugoj fazi iznosio 64 milijarde europskih valutnih jedinica.

Treća faza jest započela 1994. godine i trajala sve do 1999. godine. Tri novine koje se uvode Ugovorom iz Maastrichta su: kohezijski fond koji podupire ulaganja u područje okoliša i transeuropske mreže u području prometne infrastrukture, Odbor regija kojeg predstavljaju ljudi iz regionalnih i lokalnih zajednica Europske unije te načelo supsidijarnosti putem kojeg se nastoji zaštititi pravo država članica da donose odluke i djeluju te daju legitimitet Uniji ako one same ne mogu ostvariti ciljeve nekog djelovanja. Bitna obilježja treće faze odnose se još na stvaranje financijskog instrumenta koji se odnosi na smjernice u ribarstvu, udvostručuju se iznosi financijskih sredstava za strukturne i kohezijske fondove koji iznose trećinu proračuna Europske unije. Proračun za treću fazu iznosio je 168 milijardi europskih valutnih jedinica što je u odnosu na prethodnu fazu više za približno 100 milijardi te se može zaključiti da je regionalna politika težila ravnomjernijem razvoju regija.

Četvrta faza obuhvaća razdoblje od 2000. do 2006. godine. Početkom 2000. godine konstatirana je Lisabonska strategija putem koje se prioritetna područja djelovanja generiraju prema rastu, stvaranju radnih mjesta i inovacijama s tim da se kohezijska politika prilagođava takvoj promjeni. Ustanovljeni su instrumenti čija će financijska sredstva biti namijenjena zemljama koje su u procesu pristupanja Europskoj uniji. Prilikom proširenja 2004. godine deset novih zemalja je pristupilo Europskoj uniji, a implikacije pristupa deset zemalja jesu povećanje stanovništva i bruto domaćeg proizvoda u Europskoj uniji. Proračun je iznosi 213 milijardi eura za tadašnjih 15 članica te 22 milijarde za nove države članice.

Peta faza započela je 2007. godine, a trajala je do 2013. godine. U vremenskom intervalu pete faze Europskoj su uniji pristupile Rumunjska i Bugarska te Republika Hrvatska. Pojednostavljena su pravila i strukture. Najveća važnost pridodana je reformama s naglaskom na transparentnosti i komunikaciji te je fokus na još većem rastu i stvaranju novih radnih mjesta. Ključna područja ulaganja su istraživanje i inovacije te ekološka infrastruktura i borba protiv klimatskih promjena. Proračun je iznosio 347 milijardi eura (Panorama, 2008.).

Šesta faza započela je 2014. godine i trajala sve do 2020. godine. Važno je istaknuti strategiju Europa 2020 koja se odnosila na pametan, održiv i uključiv rast. Fokus je na socijalnoj uključenosti i rješavanju pitanja nezaposlenosti mladih. Proračun za šestu fazu je iznosio 351 milijardu eura (Panorama, 2008.).

4. Institucionalni okvir regionalne i inovacijske politike Europske unije

Prilikom definiranja institucionalnog okvira regionalne i inovacijske politike Europske unije potrebno se osvrnuti na pojam, ciljeve i instrumente regionalne politike putem kojih se nastoji osigurati ravnomjeran razvoj svih regija i država članica u kontekstu Europske unije.

4.1. Pojam politike regionalnog razvoja

Regionalna politika koja se provodi u državama članicama Europske unije prometnula se kao glavna investicijska politika bazirana na inovativnosti. Koncipirana je prema modalitetu koji obuhvaća sve regije i gradove Europske unije kroz čiju potporu u obliku financijskih sredstava teže stvaranju novih radnih mjesta, tržišnom natjecanju, održivom razvoju te poboljšanju općeg blagostanja građana. Budući da regionalna politika obuhvaća djelovanje na vrlo širokom spektru aktivnosti, prema Europskoj komisiji (2021.) u proračunskom razdoblju 2014. do 2020. godine kohezijskoj je politici dodijeljeno čak 355,1 milijarda eura, odnosno gotovo trećina cjelokupnog proračuna Europske unije.

4.2. Ciljevi politike regionalnog razvoja

Regionalna politika sadrži jak utjecaj na mnogim aspektima regionalnog razvoja jer njena investicijska sredstva omogućuju ispunjavanje mnogih postavljenih ciljeva, a može joj se pripisati da se nalazi u izravnoj korelaciji sa politikama vezanim uz obrazovanje, zapošljavanje, energetiku, zaštitu okoliša, zajedničko tržište, istraživanje i inovacije. Prema Europskoj komisiji (2021.) definirano je pet ciljeva u okviru regionalne politike za razdoblje do 2020. godine:

- Otvaranje radnih mjesta: planira se zapošljavanje 75% osoba u dobi od 20 do 64 godine:
- Istraživanje i razvoj: 3% europskog BDP-a planira se uložiti u istraživanje i razvoj.

- Klimatske promjene i održivost energetske izvora:
  - smanjenje emisija stakleničkih plinova u Europskoj uniji za 20% u odnosu na razinu iz 1990,
  - 20% energije iz obnovljivih izvora,
  - povećanje energetske učinkovitosti od 20%.
- Obrazovanje:
  - smanjivanje postotka onih koji odustaju od školovanja,
  - smanjenje od barem 20 milijuna ljudi koji žive na granici siromaštva i društvene isključenosti,
- Borba protiv siromaštva i društvene isključenosti: smanjenje od barem 20 milijuna ljudi koji žive na granici siromaštva i društvene isključenosti.

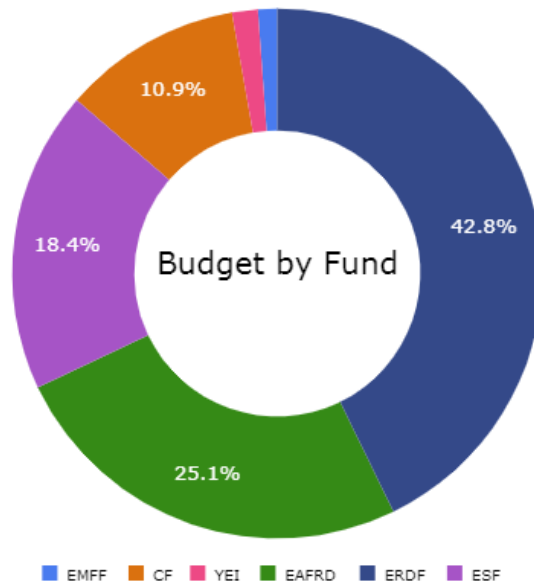
Takav okvir u kojemu su postavljena glavna područja djelovanja omogućuje ispunjenje ciljeva koji su direktno povezani sa pametnim, održivim i uključivim rastom kojem teži Europska unija i sve njezine zemlje članice.

4.3. Instrumenti regionalnog razvoja

Instrumenti koji omogućuju ispunjenje navedenih ciljeva u prethodnom potpoglavlju te samim time i konvergenciju regija koja vodi ka željenom regionalnom razvoju kako navodi Europska komisija (2021.) su: Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond i Europski socijalni fond koji još uz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo čine Europske strukturne i investicijske fondove. Naravno najvažniji fond u okviru regionalne politike je Europski fond za regionalni razvoj, stoga najveći iznos alociranih financijski sredstava upravo njemu i pripada.

Slika 5 Alocirana novčana sredstva za ESI fondove

ESIF 2014-2020: Total budget by Fund, EUR billion (daily update)

Refresh Date: 05/07/2021

Izvor: autor preuzeo gotovo grafičko-slikovno rješenje iz: European structural and investment funds, 2021.

Iz priložene slike 5 može se zaključiti kako najveći iznos finansijskih sredstava u skupini Europskih strukturnih i investicijski fondova sadrži Europski fond za regionalni razvoj te u postotku iznosi 42,8%, odnosno gotovo polovicu finansijskih sredstava namijenjenih skupini ESI fondova. Stoga, može se zaključiti kako je Europski fond za regionalni razvoj okosnica regionalnih politika država članica što je od iznimne važnosti za proces konvergencije regija.

4.4. Indeks razvijenosti

Indeks razvijenosti mjeri se stupanj razvoja promatrane regije koja se temeljem dobivenih vrijednosti klasificira u određenu skupinu. Prema Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2018.) indeks razvijenosti kompozitni je pokazatelj koji se računa kao prilagođen prosjek standardiziranih vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti JLP(R)S-a u određenom razdoblju. Važno je istaknuti kako je indeks razvijenosti kroz određeno vrijeme doživio promjenu, odnosno stari model je ažuriran.

Tablica 3 Metodologija za izračun indeksa razvijenosti

	STARI MODEL	NOVI MODEL
POKAZATELJI KOMPOZITNOG INDEKSA	1. Prosječni dohodak po stanovniku 2. Prosječni izvorni prihodi po stanovniku 3. Prosječna stopa nezaposlenosti 4. Opće kretanje stanovništva 5. Udio obrazovanog stanovništva (SSS 16-64)	1. Prosječni dohodak po stanovniku 2. Prosječni izvorni prihodi po stanovniku 3. Prosječna stopa nezaposlenosti 4. Opće kretanje stanovništva 5. Udio obrazovanog stanovništva (VŠS i VSS 20-64) 6. Indeks starenja
PONDERIRANJE	DA	NE
METODOLOGIJA IZRAČUNA	Važeća metodologija standardizacije (minmax metoda) i agregacije (sumiranja) ne rezultira visokom razinom interpretacijske pouzdanosti i ima značajna metodološka i sadržajna ograničenja	Metodologija izračuna indeksa razvijenosti temelji se na balansiranoj z-score metodologiji koja rješava najveći dio ograničenja postojeće metodologije
PROSJEČNE VRIJEDNOSTI	Za prosječne vrijednosti uzimaju se vrijednosti pokazatelja za RH.	Prosječne vrijednosti pokazatelja računaju se kao prosjek njihovih vrijednosti na razini svih JLS odnosno JP®S.
BROJ RAZVOJNIH SKUPINA	postotni razredi 5 skupina za JLS-e 4 skupine za JP®S-e	kvantilne skupine 8 skupina za JLS-e 4 skupine za JP®S-e
BROJ JLP®S-A U KATEGORIJI POTPOMOŽNIH PODRUČJA	264 JLS-a (I.–II. Skupina, <75%) 12 JPRS-a	304 ispodprosječno razvijenih JLS-a (I.-IV. Skupina JLS-a) 12 ispodprosječno razvijenih JP®S-a (I. i II. Skupina JP®S-a)
VAŽEĆI ROK ZA POSTUPAK OCJENJIVANJA	5 godina	3 godine

Izvor: izrada autora prema prezentacijskim materijalima iz regionalne ekonomije, 2020.

Tablica 3 prikazuje metodologiju izračuna indeksa razvijenosti putem starog i novog modela. Bitno je istaknuti kako novi model obuhvaća promjene kao što su indeks starenja, ponderiranje, z-score metodu, kvantilne skupine i ostalo. Novi model omogućava ravnopravniju klasifikaciju regija te se JLP®S-i razvrstavaju u skupine razvijenosti pomoću distribucije ranga te se uvijek

polazi od prosječnog praga razvijenosti koji predstavlja indeks 100 dok skupine razvijenosti predstavljaju jednake dijelove podijeljene po veličini uređenih nizova.

4.5. Klasifikacija NUTS regija

Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku, poznata pod akronimom NUTS, je statistička klasifikacija koja služi za prikupljanje, obradu, analizu i publiciranje statističkih prostornih podataka na razini Europske unije. NUTS klasifikacija predstavlja i važan alat koji se primjenjuje za potrebe provedbe pojedinih EU politika, a posebno Kohezijske politike koja koristi NUTS klasifikaciju kako bi, između ostaloga, utvrdila prihvatljivost pojedinih područja za dobivanje financijskih potpora iz fondova Kohezijske politike (Eurostat, 2021.). Model NUTS regija koristi se za socioekonomske analize regija te pravovremenih intervencija u pojedinoj regiji u kontekstu kohezijske politike. Struktura NUTS regija obuhvaća gospodarski prostor država članica, ali i izvan teritorijalno područje kao što je zračni prostor, teritorijalne vode, enklave. Prema Europskom parlamentu (2019.) klasifikacija NUTS regija je osmišljena na hijerarhijski način tako da se svaka država članica dijeli na tri razine: NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3, te po potrebi sama država može provesti još detaljniju podjelu unutar razine NUTS 3. Razina kojoj NUTS regiji će pripasti pojedina regija države članice određuje se temeljem broja stanovnika

Tablica 4 Klasifikacija NUTS regija

Razina	Minimalno	Maksimalno
NUTS 1	3 milijuna	7 milijuna
NUTS 2	800 000	3 milijuna
NUTS 3	150 000	800 000

Izvor: Europski parlament, 2019.

Iz tablice 3 se može konstatirati kako regija od 3 do 7 milijuna stanovnika pripada hijerarhijskoj razini NUTS 1, ona od 800 000 do 3 milijuna stanovnika pripada razini NUTS 2 te ona regija koja sadrži od 150 000 do 800 000 stanovnika pripada razini NUTS 3. Može se zaključiti kako je ovakva klasifikacija NUTS regija konstruirana zbog proporcionalne i ravnomjerne alokacije te distribucije financijskih sredstava s obzirom na broj stanovnika određene regije.

4.1. Stara klasifikacija NUTS regija u Republici Hrvatskoj

Prema Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2019.) stara klasifikacija NUTS regija, odnosno statističkih jedinica u Republici Hrvatskoj obuhvaćala je podjelu geografskog prostora Republike Hrvatske na dva dijela, odnosno na jadransku i kontinentalnu Hrvatsku. Jadranska NUTS regija obuhvaćala jest sedam priobalnih županija, a kontinentalna je bila podijeljena na grad Zagreb te preostalih trinaest županija. Kao glavni nedostatak takve podjele može se konstatirati veliki utjecaj grada Zagreba na županije u njegovoj NUTS kategoriji. BDP grada Zagreba po stanovniku znatno je veći od ostalih županija u njegovoj statističkoj podjeli što se manifestiralo na znatno manju mogućnost korištenja regionalnih potpora u preostalim kontinentalnim županijama. Primjerice, grad Zagreb se nalazi na otprilike 105% prosjeka razvijenosti Europske unije, što bi značilo da je čak oko tri puta na većem stupnju razvijenosti od nekih slavonskih županija koje su na otprilike 33% razvijenosti s obzirom na prosjek Europske unije. Budući da se Zagreb nalazio u kontinentalnoj NUTS statističkoj regiji kao i slavonske županije, svi su imali identičan intenzitet regionalnih potpora te se stoga slavonske županije nisu mogle razvijati u korak sa gradom Zagrebom što rezultira divergencijom umjesto potrebne i željene konvergencije.

Slika 6 Podjela NUTS 2 regija na dvije statističke regije

Izvor: autor preuzeo gotovo grafičko-slikovno rješenje iz: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2019.

Na slici 6 detaljno je prikazana stara klasifikacija NUTS 2 regija Republike Hrvatske koja je bila podijeljena na dvije statističke regije, odnosno na jadransku regiju koja je obuhvaćala sedam priobalnih županija (Istarska, Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija) i kontinentalnu regiju (Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska, Sisačko-moslavačka i Karlovačka županija, Grad Zagreb i Zagrebačka županija, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija).

4.2. Nova klasifikacija NUTS regija u Republici Hrvatskoj

Nova klasifikacija NUTS regija bila je produkt redovnih promjena, stoga je Europski statistički ured pozvao zemlje članice pa tako i Republiku Hrvatsku da do 1. veljače 2019. godine dostave nove izmijenjen prijedloge postojećih NUTS klasifikacija. Republika Hrvatska se odlučila za modalitet po kojemu se njezin teritorijalni prostor umjesto na dosadašnje dvije statističke regije dijeli na četiri statističke regije. Nova klasifikacija jest moguća jer je grad Zagreb prešao brojku od 800 000 stanovnika te stoga on može biti zasebna statistička regija. Sadašnja podjela obuhvaća grad Zagreb, Panonsku Hrvatsku, Jadransku Hrvatsku i Sjevernu Hrvatsku. Takva klasifikacija konstruirana je zbog proporcionalnije raspodjele regionalnih potpora za poduzetnike kako bi se postigao ravnomjeran razvoj svih krajeva Hrvatske.

Tablica 5 Stupanj potpora za poduzetnike u odnosu na 4 NUTS2 regije

Statistička regija 2. razine (RH NUTS 2)	Područje	Intenzitet potpore za velike poduzetnike	Intenzitet potpore za srednje poduzetnike	Intenzitet potpore za male poduzetnike
Panonska Hrvatska	"a" područje	50%	60%	70%
Jadranska Hrvatska	"a" područje	35%	45%	55%
Grad Zagreb	"c" područje (bivše "a" područje)	20%	30%	40%
Sjeverna Hrvatska	"a" područje	35%	45%	55%

Izvor: autor preuzeo iz: Infini grupa, 2020.

Tablica 4 prikazuje stupanj intenziteta potpora za poduzetnike u odnosu na svaku pojedinu statističku regije. Poduzetnici su klasificirani kao veliki, srednji i mali, a regije na Panonsku, Jadransku i Sjevernu Hrvatsku te grad Zagreb. Tako će potpore za panonsku hrvatsku u odnosu na velike, srednje i male poduzetnike u postotcima retrospektivno iznositi 50, 60 i 70 posto, za Jadransku Hrvatsku 35, 45 i 55 posto, za grad Zagreb 20, 30 i 40 posto te za Sjevernu Hrvatsku 35, 45 i 55 posto. Može se zaključiti kako će nova podjela NUTS2 regija povećati stupanj intenziteta regionalnih potpora za poduzetnike. S obzirom na novu klasifikaciju NUTS regija prema Institutu za razvoj i međunarodne odnose (2018.) moguće je definirati tri osnova cilja koja se nastoje ostvariti takvom podjelom:

1. Omogućiti najveći mogući stupanj povoljnosti u kontekstu dodjele regionalnih potpora za što veći mogući broj stanovnika Republike Hrvatske. Takvim postavljenim ciljem nastoji se maksimalno doprinijeti poticanju slabije razvijenih područja.
2. Osigurati najbolje moguće uvjete korištenja financijskih sredstava kohezijske politike koju provodi Europska unija, odnosno omogućiti što bolje i pristupačnije uvjete u kontekstu nacionalnog sufinanciranja projekata.
3. Konstruirati što homogenije regije s obzirom na stupanj razvijenosti. Takav cilj manifestirat će se na konkretno diferenciranje između razvijenijih i nerazvijenijih područja.

5. Regionalni razvoj i strateški okvir Republike Hrvatske

Politika određuje smjer regionalnog razvoja, stoga je vrlo bitno postaviti ciljeve koje će u potpunosti omogućiti ravnomjeran regionalni razvoj na cjelokupnom teritoriju Republike Hrvatske. Glavni cilj politike regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj jest dodatno razvijati slabije razvijena područja na svom teritoriju te na takav načini reducirati razvojne nejednakosti, odnosno postići cjelokupnu konvergenciju. Također, regionalan razvoj bitan je aspekt kohezijske politike Europske unije koja u tu svrhu izdvaja čak trećinu cjelokupnog proračuna za razvoj slabije razvijenih ili nerazvijenih područja. Pod politikom ravnomjernog regionalnog razvoja smatra se planiranje, provođenje i koordinacija aktivnosti u kontekstu regionalne razvojne politike i uspostave sustava programiranja, upravljanja i financiranja regionalnog razvoja. Donošenjem i stupanjem na snagu zakona o regionalnom razvoju te prihvaćanje

strategije koja se odnosi na regionalni razvoj etablirani su temelji upravljanje politikom regionalnog razvoja koja ja usmjerena izgradnji razvojnog potencijala Republike Hrvatske.

5.1. Nacionalna razvojna strategija

Ključnu ulogu u restrukturiranju regionalne ekonomije nosi strategija regionalnog razvoja jer su u strategiji konstruirani ciljevi koji se odnose na povećanje životnog standarda te općeg blagostanja stanovništva. Kako navodi Vlada Republike Hrvatske (2017.) strateškim su okvirom definirani ciljevi u sklopu nacionalne razvojne strategije do 2030. godine. Prvi cilj se odnosi na povećanje kvalitete života poticanjem održivog razvoja kroz sinergiju različitih aspekata razvoja gdje se u korelaciji nalaze društvo, prostor i okoliš. Drugi cilj se odnosi na povećanje regionalnog gospodarstva i zaposlenosti u kontekstu jačanja konkurentnosti. Na takav se način podupire razvoj regionalnog i lokalnog gospodarstva kroz unaprjeđenje infrastrukture, stvaranjem zdravog poslovnog okruženja te jačanjem ljudskih potencijala i poticanjem obrazovanja u odnosu s potrebama gospodarstva. Treći cilj se odnosi na sustavno upravljanje regionalnim razvojem koji se odnosi na uređenje procesa koji obuhvaćaju planiranje, provedbe, praćenje i vrednovanje rezultata takvih provedbi na svim razinama upravljanje te na usklađivanju javnih politika i zakona na nacionalnoj i regionalnim razinama u svim sektorima te naposljetku na jačanje financijskih i administrativnih sposobnosti svih dionika na regionalnim i lokalnim razinama.

Jedan od aspekata prilikom restrukturiranja regionalne ekonomije na području Republike Hrvatske jest projekt Slavonija, Baranja i Srijem. Činjenica jest da je na području pet slavonskih županije zabilježen niži životni standard te su ta područja slabije razvijena u odnosu na ostatak Republike Hrvatske, stoga je konstruiran projekt koji će omogućiti veći stupanj regionalnog razvoja i konvergenciju regija slavonskih županija, a samim time i bolji životni standard žitelja iste. Projekt je pokrenut kako bi se koristio usmjereniji pristup korištenju sredstava europskih fondova na području slavonskih županija. Samim time osigurala bi se što veća apsorpcija europskih sredstava te bi se znatno ojačali kapaciteti dionika na razini lokalne i regionalne samouprave. „Projekt Slavonija, Baranja i Srijem“ uključuje provedbu nekoliko novih mjera, a one najvažnije omogućuju projektima s područja manje razvijenih županija prednost u sufinanciranju putem izravnih dodjela, kao i mogućnost da ostvare dodatne bodove prilikom odabira projekata u otvorenim postupcima dodjele bespovratnih sredstava (Europski strukturni i investicijski fondovi, 2020.).

5.1. Uloga institucija u regionalnom razvoju

Prilikom provođenja regionalnog razvoja glavnu ulogu ima nadležno ministarstvo, odnosno u slučaju Republike Hrvatske Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije koje definira politiku u kojem smjeru će se kretati regionalni razvoj. U pripremi i provedbi politike regionalnog razvoja podrazumijeva se sudjelovanje drugih tijela i subjekata u čijem kontekstu se ističe državna uprava te partnerska vijeća na različitim razinama. Ministarstvo je dužno redovito objavljivati dokumente godišnjih planova koji sadrže definirane ciljeve za određeno razdoblje.

Slika 7 Shema institucija koje sudjeluju u regionalnom razvoju

Izvor: autor preuzeo gotovo grafičko-slikovno rješenje iz: Horvat, 2018.

Na slici je vidljiva shema svih institucija u nadležnosti Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije koje sudjeluju u regionalnom razvoju i zadužene su za definiranje i provođenje te analizu ciljeva i rezultata regionalnog razvoja.

S aspekta uloga institucija u regionalnom razvoju na regionalnoj i lokalnoj razini jedinica uprave i samouprave svaka je županije nositelj planiranja razvoja za područje koje je u domeni njezinih uspostavljenih teritorijalnih granica. Bitno je istaknuti da tijekom planiranja surađuje s ostalim županijama u jedinicama lokalne samouprave te svakako sa nadležnim ministarstvom.

Svaka je županija obavezna osnovati regionalnu razvojnu agenciju ili upravno tijelo koje će koordinirati i poticati regionalni razvoj. Takvo se tijelo naziva regionalni koordinator.

5.2. Analiza razvijenosti Osječko-baranjske županije u okvirima regionalne politike

Prilikom izrade analize Osječko-baranjske županije kao relevantan pokazatelj koristit će se indeks razvijenosti. Indeks razvijenosti omogućava mjerenje stupnja razvijenosti jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave na način da se jedinice lokalne i regionalne uprave i samouprave kategoriziraju u skupine prema vrijednosti indeksa. Prema Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2017.) postoji šest aspekata pomoću kojih se određuje vrijednost indeksa razvijenosti, a to su: prosječni dohodak po stanovniku, prosječni izvori prihoda po stanovniku, prosječna stopa nezaposlenosti, opće kretanje stanovništva, stupanj obrazovanosti stanovništva i indeks starenja.

Tablica 6 Vrijednost indeksa razvijenosti po hrvatskim županijama

Županija	Razvojna skupina županije	Indeks razvijenosti
Grad Zagreb	4	117,758
Istarska	4	108,970
Dubrovačko-neretvanska	4	108,580
Zagrebačka	4	105,890
Primorsko-goranska	4	105,278
Zadarska	3	104,654
Splitsko-dalmatinska	3	103,930
Varaždinska	3	101,713
Medimurska	3	100,502
Krapinsko-zagorska	2	98,976
Koprivničko-križevačka	2	98,493
Šibensko-kninska	2	97,041
Osječko-baranjska	2	96,009
Karlovačka	2	95,191
Požeško-slavonska	2	93,947
Brodsko-posavska	1	93,449
Bjelovarsko-bilogorska	1	92,576

Ličko-senjska	1	92,387
Vukovarsko-srijemska	1	91,992
Sisačko-moslavačka	1	91,701
Virovitičko-podravska	1	90,666

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2018.

Tablica prikazuje indekse razvijenosti svake pojedine županije, odnosno regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj. Osječko-baranjska županija se nalazi u drugoj skupini od sveukupno četiri te ima vrijednost indeksa od 96,009. Na temelju tih podataka može se zaključiti kako je Osječko-baranjska županija nije na optimalnom stupnju razvijenosti, ali se također s druge strane može konstatirati kako se nalazi blizu prosjeka hrvatskih županija. Stoga, su potrebni još veći naponi kako bi se ostvario bolji životni standard kako u Republici Hrvatskoj tako i u Osječko-baranjskoj županiji.

5.3. Analiza razvijenosti najbogatije i najsiromašnije regije Osječko-baranjske županije

Prilikom komparativne analize izvršit će se usporedba najbogatije i najsiromašnije jedinice lokalne samouprave, a to su u ovom slučaju grad Osijek i općina Jagodnjak.

Tablica 7 Komparativna analiza JLS-a Osječko-baranjske županije

	Prosječni dohodak po stanovniku	Prosječni izvori prihoda po stanovniku	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Stupanj obrazovanja
Grad Osijek	113,99	100,58	100,44	101,51	101,96	122,91
Općina Jagodnjak	84,05	94,46	69,58	96,42	102,39	88,21

Izvor: obrada autora prema podacima Vlade Republike Hrvatske, 2016.

U tablici 7 vidljiva je razlika između najbogatije i najsiromašnije regije OBŽ-a na temelju podataka prikazanih pokazateljima indeksa razvijenosti. Razlika postoji jer je Osijek centralni grad županije te je samim time koncentracija industrije i stanovništva na većem stupnju u odnosu na općinu Jagodnjak, istoga se može očekivati kako je samim time životni standard stanovništva veći što prikazuju i podatci u tablici 7.

5.4. Usporedba gospodarskih pokazatelja

Prilikom procesa analize gospodarskih pokazatelja u obzir su uzeti parametri poput bruto domaćeg proizvoda, bruto dodane vrijednosti, zaposlenosti i prosječne plaće prema djelatnostima koje će se na temelju relevantnih podataka uspoređivati između Republike Hrvatske i Osječko-baranjske županije.

Tablica 8 Usporedba gospodarskih pokazatelja Republike Hrvatske i Osječko-baranjske županije

BDP					
	2000.	2005.	2010.	2015.	2018.
Republika Hrvatska	179.077.044	269.957.001	329.431.523	339.662.620	385.376.571
Osječko-baranjska	10.318.598	15.114.904	18.269.860	18.539.815	19.366.366
BDV					
	2000.	2005.	2010.	2015.	2018.
Republika Hrvatska	147.913.075	227.091.388	279.462.832	281.347.314	316.680.735
Osječko-baranjska	8.522.899	12.714.857	15.498.659	15.356.789	15.914.187
Zaposlenost					
	2000.	2005.	2010.	2015.	2020.
Republika Hrvatska	1.268.416	1.400.644	1.427.453	1.332.826	1.474.354
Osječko-baranjska	81.670	88.174	86.733	76.556	85.426
Prosječne neto plaća po djelatnostima					
	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	Prerađivačka industrija	Informacije i komunikacije	Građevinarstvo	
Republika Hrvatska	5.903	6.282	9.020	5.470	
Osječko-baranjska	5.898	5.424	7.317	5.455	

Izvor: obrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku, 2021.

Prema podacima navedenim u tablici 8 može se zaključiti kako se bruto domaći proizvod tijekom promatranog razdoblja retrospektivno povećavao kako u iznosu za Republiku Hrvatsku tako i za Osječko-baranjsku županiju. Takva vrsta promjene rezultirala je ponajprije

restrukturiranjem u području alokacije sredstava te odgovornim upravljanjem javnih financija. Može se zaključiti kako se bruto domaći proizvod gotovo udvostručio od 2000. do 2015. godine. Uzrok takvom udvostručenju BDP-a jest povećanje bruto dodane vrijednosti koja je vezana za razvoje djelatnosti i rast zaposlenosti kreiranjem novih radnih mjesta. Važno je naglasiti kako se kretanje BDP-a nalazi u proporcionalnom odnosu sa zaposlenosti, prosječnim plaćama i bruto dodanom vrijednošću jer porastom navedenih aspekata raste i iznos bruto domaćeg proizvoda.

6. Prije zaključka

Regionalna politika i strategija regionalnog razvoja jesu jedne od temeljnih odrednica razvoja svake pojedine države na međunarodnoj razini. Prilikom konstruiranja smjera regionalne politike trebalo bi se voditi načelima i smjernicama koje će prije svega težiti održivosti i efikasnosti u svim infrastrukturnim projektima upravo zbog toga što je ona ujedno i investicijska politika koja zahtjeva pravilnu alokaciju resursa te pomoću koje se stvaraju nova i održiva radna mjesta, potiče konkurentnost, gospodarski rast a samim time i poboljšanje kvalitete života, odnosno općeg blagostanja građana te održivi razvoj. Takvo vođenje regionalne politike svakako će reducirati nejednakosti u pogledu značajnih gospodarskih, socijalnih i teritorijalnih razlika. Ujedno regionalnom se politikom ostvaruje ekonomski rast koji vodi povećanju ekonomskog blagostanja građana, ali i u tom segmentu postoje ograničenja i izazovi s kojima se svaka država susreće. Ključno je reducirati ograničenja na najmanju moguću razinu te se koristiti osobinom fleksibilnost jer je ekonomski rast vrlo dinamičan proces.

Instrumenti regionalne i investicijske politike u kontekstu Europske unije jesu Europski fondovi, a najznačajniji među njime je svakako Europski fond za regionalni razvoj. Europski se fondovi mogu opisati kao katalizatori regionalnog razvoja jer izdašnim financijskim sredstvima ubrzavaju razvoj određene slabije razvijene regije u relativno kratkom vremenu. No međutim, prilikom povlačenja financijskih sredstava dolazi se do potencijalnog problema, naime nedostatan je kadar kvalificiranih ljudi koju imaju znanja i iskustva pisati projekte kojima će se postići regionalni razvoj, stoga je u Republici Hrvatskoj prisutna divergencija regija. U procesu apliciranja na sredstava iz europskih fondova važnu ulogu ima, kako je i ranije istaknuto, „*tack knowledge*“, odnosno prelijevanje znanja i iskustva u regionalnom razvoj. U takvom procesu bi se trebalo obučavati ljude i prenositi im iskustvo prema modalitetu koji uključuje seminare i predavanja u kojima će iskusan i kvalificiran kadar ljudi prenijeti vlastito

znanje na polaznike te će oni novo stečeno znanje iskoristiti prilikom pisanja projekata koji će pak dovesti do većeg stupnja alociranih resursa iz europskih fondova.

Na primjeru Republike Hrvatske najznačajnija promjena u restrukturiranju regionalne politike dogodila se u trenutku promjene u NUTS 2 klasifikacije. Umjesto dvije statističke regije, Republika Hrvatska je danas podijeljena na četiri regije čije će implikacije rezultirati većim regionalni potporama i izdašnjim financijskim sredstvima za slabije razvijene regije. Strategija regionalnog razvoja bi trebala odrediti smjer regionalne politike jer se upravo u strategiji osmišljena, konstruirana i definirana sva područja djelovanja poput infrastrukture, tržišta, zdravstva, javne uprave, školstva i drugih. Potrebno je istaknuti kako strategija mora biti osmišljena na prema realnom stanju nakon provedbi niza analiza te nikako ne smije biti pretenciozna jer će na takav način rezultirati neuspjehom provedbe dijela planiranih projekata. Svakako treba voditi računa i o izvorima ekonomskog rasta kao što je radna snaga, tehnologija, odnosno inovacije te akumulacija kapitala jer se regionalna politika putem alokacije vlastitih financijskih sredstava nalazi u direktnoj vezi ponajprije jer se takva sredstva investiraju u razna područja pa tako i u ljude, tehnologiju i poduzetništvo koje je povezano s akumulacijom.

7. Zaključak

Temeljem provedenog istraživanja s analitičkog i deskriptivnog aspekta, može se zaključiti kako regionalna politika uistinu određuje u pozitivnom smjeru kretanja države i razinu ekonomskog blagostanja stanovništva. Zaključak se može argumentirati na način koji uključuje povezanost regionalne politike sa ekonomskim rastom jer smjer kretanja regionalne politike i proporcionalna alokacija financijskih sredstava njezinih instrumenata poput europskih fondova investiranih u niz različitih infrastrukturnih aspekata doprinose ekonomskom rastu čiji je cilj povećanje ekonomskog blagostanja stanovništva. U navedenom procesu važna je uloga institucija koje donose odluke o intervencijama i alokaciji resursa te koordinaciji i praćenju rast i razvoja. Stoga, institucije bi trebale biti etablirane, a regionalna politika koju provode konsenzualna te efektivna i efikasna kako bi se ostvarili definirani ciljevi. Doprinos ekonomskom blagostanju građana Republike Hrvatske svakako je donijela i nova NUTS2 klasifikacija na četiri statističke regije pomoću koje se nastoji poticati konvergenciju regija, a samim time i poduzetnicima biti uvećane regionalne potpore što će se manifestirati na bolji i kvalitetniji životni standard. Bitno je naglasiti da financijska sredstva regionalne politike treba investirati u ljudske potencijale te putem prelijevanja znanja i iskustva generirati što stručniji i kvalificiraniji kadar ljudi koji će biti sposobni voditi regionalnu politiku i osmisliti strategiju regionalnog razvoj, novac je potrebno uložiti u istraživanje i razvoj koji će se direktno manifestirati na inovativnost što je još jedan od izvora dugoročno održivog ekonomskog rasta te se može zaključiti kako je regionalna politika u indirektnoj vezi sa ekonomskim rastom. S druge strane, potencijalna ograničenja jest potrebno svesti na najmanju moguću razinu putem raznih državnih potpora kako bi efekt povećanja ekonomskog blagostanja građana nastojao biti što je mogući veći.

Literatura

1. Benolić, M. (2012). Svjetska ekonomska kriza: razvoj, utjecaj na Republiku Hrvatsku i subjektivni stavovi studenata. *Pravnik*, 46 (92), 119-138. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/98188> (datum preuzimanja: 14.09.2021.)
2. Borozan, Đ. (2016), Prezentacijski materijali iz vođenja i ekonomskog razvoja, Ekonomski fakultet u Osijeku
3. Buterin, V., Olgic Draženović, B., i Jakovac, P. (2018). 'INSTITUCIJE KAO DETERMINANTA EKONOMSKOG RASTA – PRIMJER HRVATSKE I ODABRANIH ČLANICA EU-A', *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 6(1), str. 217-234. <https://doi.org/10.31784/zvr.6.1.16>
4. Cornwall, J. L. (2018, October 4). Economic growth. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/economic-growth>
5. Ćosić, K., i Fabac, R. (2001). 'GOSPODARSKI RAST, TEHNOLOŠKI RAZVITAK I SUVREMENO OBRAZOVANJE', *Ekonomski pregled*, 52(5-6), str. 516-544. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/28725> (Datum pristupa: 15.06.2021.)
6. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, (2020), Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje, Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/bdp_2_q.html (Datum pristupa: 22.06.2021.)
7. Državni zavod za statistiku, (2021.), Statistika u nizu, preuzeto sa: <https://www.dzs.hr/> (datum pristupa: 18.09.2021.)
8. Državni zavod za statistiku. (2021), Saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom od 2010. do 2019. Preuzeto sa: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (Datum pristupa: 12.06. 2021.)
9. European structural and investment funds. (2021), ESIF 2014-2020: Total budget by Fund, EUR billion; Preuzeto sa: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview> (Datum pristupa: 05.07. 2021.)
10. Europska komisija, (2021), Glavna investicijska politika EU-a, Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/what/investment-policy/ (Datum pristupa: 05.07.2021.)
11. Europska komisija, (2021), Povijest politike, Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/what/history/ (Datum pristupa: 05.07.2021.)

12. Europska unija. (2021), BDP po stanovniku izražen u SKM-u, Preuzeto sa: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr (Datum pristupa: 12.06. 2021.)
13. Europski fondovi, (2021), Konvergencija, Preuzeto sa: <https://europski-fondovi.eu/content/konvergencija> (Datum pristupa: 02.07.2021.)
14. Europski parlament, (2020), Zajedničko razvrstavanje prostornih jedinica za statistiku (NUTS), Preuzeto sa: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/99/zajednicko-razvrstavanje-prostornih-jedinica-za-statistiku-nuts-> (Datum pristupa: 18.06.2021.)
15. Eurostat, (2020), Dug opće države, 2018. i 2019. Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Government_finance_statistics_highlight_FP2020-HR.png#file (Datum pristupa: 20.06.2021.)
16. Eurostat, (2021.) The NUTS 2021 classification, Preuzeto sa: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/background> (datum preuzimanja: 14.09.2021.)
17. Financijski impuls, (2019), Ekonomski rast u Hrvatskoj: mogućnosti i ograničenja, Preuzeto sa: <https://financijskiimpuls.org/2019/10/29/ekonomski-rast-u-hrvatskoj-mogucnosti-i-ogranicenja/> (Datum pristupa: 21.06.2021.)
18. HNB, (2021), Dug opće države u ožujku iznosio je 91,3 posto BDP-a, Preuzeto sa: https://www.hnb.hr/-/dug-opce-drzave-u-ozujku-iznosio-je-91-3-posto-bdp-a?p_1_back_url=%2Fweb%2Fguest%2Fpretraga%3Fq%3Ddug%2Bop%25C4%2587e%2Bdr%25C5%25BEave (Datum pristupa: 02.07.2021.)
19. Horvat, B., (2018), Institucije nadležne za regionalni razvoj; Preuzeto sa: <http://regionalni.weebly.com/institucije.html> (Datum pristupa: 06.07. 2021.)
20. Hrvatska gospodarska komora, (2019), Županije-razvojna raznolikost i gospodarski potencijali, Preuzeto s: <file:///C:/Users/Teskera/Desktop/EFOS-3.godina%20preddiplomskog/1.semestar/Regionalna%20ekonomija/Predavanja/HGK-%C5%BDupanije-razvojna-raznolikost-i-gospodarski-potencijali.pdf> (Datum pristupa: 16.06.2021.)
21. indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018, Preuzeto sa: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeksrazvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksarazvijenosti-2018/37> (Datum pristupa: 6.07.2021.)

22. Institut za razvoj i međunarodne odnose, (2018), Izrada prijedloga nove NUTS 2 klasifikacije u Republici Hrvatskoj, Preuzeto sa: <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti%20-%20dokumenti/Izrada%20prijedloga%20nove%20NUTS%20klasifikacije%20u%20RH%20012019.pdf> (Datum pristupa: 05.07.2021.)
23. Kunac M. (2016), Rast i razvoj, Preuzeto sa: file:///C:/Users/Teskera/Downloads/kunac_marko_efst_2016_zavrs_sveuc.pdf (Datum pristupa: 01.06.2021.)
24. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, (2018.). Vrijednosti
25. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, (2019), Predstavljena studija o izradi prijedloga nove NUTS 2 klasifikacije, Preuzeto sa: <https://razvoj.gov.hr/vijesti/predstavljena-studija-o-izradi-prijedloga-nove-nuts-2-klasifikacije/3945> (Datum pristupa: 01.07.2021.)
26. Panorama, (2008.) EU Cohesion Policy 1988-2008: Investing in Europe's future, preuzeto sa: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag26/mag26_en.pdf (datum preuzimanja: 14.09.2021.)
27. Romer, P. (2018.) Economic growth, The Library of Economics and liberty, Preuzeto sa: <https://www.econlib.org/library/Topics/HighSchool/EconomicGrowth.html> (Datum pristupa: 14.09.2021.)
28. Vidaković, N. (nepoznata godina). Ekonomski rast. Preuzeto sa: https://www.neven-vidakovic.com/pdf/mojabanka/ekonomski_rast.pdf (Datum pristupa: 15.06.2021.)
29. Vlada Republike Hrvatske, (2017), STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE DO KRAJA 2020. GODINE, Preuzeto sa: https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/razvojne%20strategije/Strategija%20regionalnog%20razvoja%20Republike%20Hrvatske%20za%20razdoblje%20do%20kraja%202020_HS.pdf (Datum pristupa: 01.07.2021.)

Popis tablica

Tablica 1 BDP hrvatskih županija.....	7
Tablica 2 Broj nezaposlenih.....	10
Tablica 3 Metodologija za izračun indeksa razvijenosti	19
Tablica 4 Klasifikacija NUTS regija.....	20
Tablica 5 Stupanj potpora za poduzetnike u odnosu na 4 NUTS2 regije	22
Tablica 6 Vrijednost indeksa razvijenosti po hrvatskim županijama.....	26
Tablica 7 Komparativna analiza JLS-a Osječko-baranjske županije	27
Tablica 8 Usporedba gospodarskih pokazatelja Republike Hrvatske i Osječko-baranjske županije	28

Popis slika

Slika 1 Pad BDP-a uzrokovan pandemijom COVID-19.....	6
Slika 2 BDP per capita	9
Slika 3 Saldo migracija	11
Slika 4 Udio javnog duga u BDP-u zemalja članica Europske unije	12
Slika 5 Alocirana novčana sredstva za ESI fondove.....	18
Slika 6 Podjela NUTS 2 regija na dvije statističke regije	21
Slika 7 Shema institucija koje sudjeluju u regionalnom razvoju	25